

ภูมินามหมู่บ้านเขมรสุรินทร์กับพันธุ์ไม้ท้องถิ่น ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

Khmer Surin Villages' Toponyms with Local Plants in Thasawang Sub – District, Muang Surin District, Surin Province

สมชญา ศรีธรรม¹, วสา วงศ์สุขแสง¹, จินตนา รุ่งเรือง¹

Somchaya Sritram¹, Vasa Wongsuksaweang¹, Chintana Rungrueng¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและความสัมพันธ์ของพันธุ์ไม้ท้องถิ่นกับภูมินามหมู่บ้านเขมรสุรินทร์ การรับรู้ของชุมชนในหมู่บ้าน และการเหลืออยู่ของพันธุ์ไม้ท้องถิ่น โดยวิธีการสำรวจพื้นที่และสัมภาษณ์ชุมชนที่เกี่ยวข้อง พบว่าภูมินามหมู่บ้านตำบลท่าสว่างมีทั้งหมด 22 ภูมินาม มีภูมินามที่สัมพันธ์กับพันธุ์ไม้ท้องถิ่นทั้งภาษาไทยและเขมรสุรินทร์ 16 บ้าน ดังนี้ 1) ท่าสว่าง 2) เขวาน้อย 3) สำโรง 4) โคกเพชร 5) โคกยาง 6) อังกัญ 7) กาเกาะ 8) ระโยง 9) สัมป่อย 10) ระเภาว 11) ศาลา 12) จะแกแสง 13) โคกสวาย 14) โคกมะกะ 15) หนองปรือ และ 16) หนองบัว ภูมินามหมู่บ้านที่สัมพันธ์กับพันธุ์ไม้ท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 72.73 แสดงถึงความสมบูรณ์และหลากหลายของพันธุ์ไม้ท้องถิ่นในตำบลแห่งนี้เมื่ออดีต การรับรู้ที่มาจากภูมินามหมู่บ้านของคนในชุมชนอยู่ในระดับดี 6 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาคือระดับน้อย 4 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 25 ระดับดีมากและระดับปานกลาง 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 18.75 ตามลำดับ ปัจจุบันพันธุ์ไม้ภูมินามมีจำนวนลดลงและไม่มีการอนุรักษ์ไว้ 8 ชนิด คือ สำโรง ใฝ่เพ็ก พักทอง หมาก มะกอกป่า ปรือ และบัวหลวง พันธุ์ไม้ที่ไม่มีในหมู่บ้านแล้วแต่พบในป่าใกล้เคียง 6 ชนิด คือ พันชาด ขว้าว มะค่าแต้ ไทรย้อย สัมป่อย และ มะม่วงป่า และมีพันธุ์ไม้ 2 ชนิดที่ยังมีอยู่จำนวนมากและได้รับการอนุรักษ์ไว้ คือ ชี้เหล็ก และยางนา เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนและการให้ความสำคัญของพันธุ์ไม้ท้องถิ่นลดลงและขาดการถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นหลัง ควรส่งเสริมให้ชุมชนรับรู้และเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ภูมินามเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ทราบและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องภูมินามหมู่บ้านต่อไป

คำสำคัญ : พันธุ์ไม้ท้องถิ่น, ภูมินามหมู่บ้าน, เขมรสุรินทร์, ตำบลท่าสว่าง

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์, คณะเกษตรศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ E-mail: somchaya777@gmail.com

¹ Department of Landscape Technology, Faculty of Agriculture and Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Surin Campus E-mail: somchaya777@gmail.com

Abstract

The research objectives were to study the background and relationship of local plants with Khmer Surin village toponymies, and to recognize the village communities and the remaining local plants. Data for this study were collected by area based on surveying and Interviews with relevant people in community. The findings were that there were 22 toponymies in Thasawang Sub-district. There were 16 kinds of toponymies related to local plants both in the Thai language and Khmer language of Surin; 1) Thasawang 2) Kwaonoi 3) Sumrong 4) Kog Pet 5) Kog Yang 6) Aungkan 7) Kako 8) Rayong 9) Sompoi 10) Rapao 11) Sala 12) Jakaesaraeng 13) Kokswai 14) Kokmaka 15) Norngprue and 16) Norngbua. The villages' toponymies represented 72.73% of the local plants. The results demonstrate the integrity and diversity of local plants and their connection with sub-district's historical past. The people's recognition of toponymies varied by community. In a community of 6 villages, recognition was at a good level (37.50%), followed by a community of 4 villages at a lower level (25%), and a community of 3 villages at a medium level (18.75%),. At the present time, toponymies' have decreased, and 8 kinds are not preserved. These are Sumrong, Phaiphek, Fak Thong, Mak, Ma Kok Pa, Prue and Bualuang. Six kinds of toponymies' plants were found in a nearby forest but not in the villages. These consisted of Phan Chat, Khwao, Ma Kha Tae, Sai Yoi, Som Poi and Ma Muang Pa. Moreover, there are 2 kinds of plants which are prolific and have been preserved. They are Khilek and Yang Na. However, nowadays the communities are growing, and there is a lack of interest in studying the local plants advantages, as well as a lack of interest in transferring knowledge about the preservation of local plants from generation to generation.

Keywords: Local Plants; Villages'Toponymies, Khmer language of Surin, Thasawang Sub-District

บทนำ

จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่อีสานตอนใต้ เป็นจังหวัดที่มีกลุ่มชนใช้ภาษาพูดหลายภาษา นอกจากใช้ภาษาไทยเป็นภาษาทางการแล้วยังมีภาษาเขมรสุรินทร์ ภาษาไทยอีสานหรือลาว ภาษาส่วยหรือกูย ซึ่งคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (2542) ได้กล่าวถึงพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์ที่มีการใช้ภาษาถิ่นคือภาษาถิ่นเขมรเป็นภาษาที่กระจายอยู่ทุกอำเภอในจังหวัดสุรินทร์ หนาแน่นที่สุดที่อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอท่าตูม อำเภอลำดวน อำเภอปราสาท อำเภอ

กาบเชิง อำเภอสังขะ อำเภอพนมดงรัก อำเภอศีขรภูมิ อำเภอจอมพระ และอำเภอเขวาสินรินทร์ โดยตำบลท่าส่วง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นอีกหนึ่งตำบลที่ใช้ภาษาพูดเขมรสุรินทร์ การเรียกชื่อหมู่บ้านหรือภูมินามหมู่บ้านจึงเรียกชื่อเป็นภาษาเขมรสุรินทร์ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ สอดคล้องกับ สุพัตตรา และ อัญชลี (2547) ที่กล่าวไว้ว่า ภูมินาม หรือนามที่ใช้เรียกสถานที่ (toponym) ที่ปรากฏอยู่บนพื้นที่ทั่วไปนั้น เป็นการตั้งและกำหนดให้มีความแตกต่างเบื้องต้นทางพื้นที่อย่างหนึ่งของมนุษย์ เพื่อให้สามารถเรียกบ่งบอกสถานที่ต่างๆ ได้จำเพาะเจาะจง การ

ตั้งชื่อภูมินามส่วนใหญ่กำหนดโดยบุคคลท้องถิ่น มีความหมายมาจากระบบความนึกคิดที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ซึ่งภูมินามต่างๆ จะมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ภาษาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่แตกต่างกันไปของแต่ละท้องถิ่น โดยพิรุณรัตน์ (2557) ได้ตั้งกรอบแนวคิดงานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ด้านนิเวศวัฒนธรรมระหว่างการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอีสานกับชื่อของหมู่บ้านในจังหวัดขอนแก่น โดยการใช้หลักการทางด้านภาษาเกี่ยวกับการตั้งชื่อหมู่บ้านในการคัดกรองชื่อหมู่บ้านที่มีลักษณะที่ตั้งตามลักษณะที่ตั้งที่เป็นนา เนิน และน้ำ การใช้แนวคิดระบบนิเวศวัฒนธรรม แนวคิดด้านชุมชนและที่อยู่อาศัยและทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล อนุวัฒน์และทรงยศ (2558) ได้กล่าวถึง บริบทสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมินามหมู่บ้าน หมายถึงลักษณะภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งเช่น บริเวณป่า ท้องทุ่ง หนองบึง แม่น้ำหรือปากอ่าวทะเล อันสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของผู้คนในท้องถิ่น จนเป็นที่รู้จัก ร่วมกัน มีการกำหนดนามชื่อเป็นสถานที่ต่างๆ ให้เป็นที่รู้จักร่วมกัน ในลักษณะที่เป็นแผนภูมิหรือแผนที่เพื่อสื่อสารถึงกัน อาจสร้างเป็นตำนาน (Myth) ขึ้นมาอธิบายถึงความเป็นมาและความหมายความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมของสถานที่ท้องถิ่นนั้นๆ

การเรียกชื่อหมู่บ้านในภาษาเขมรสุรินทร์จะใช้คำว่า “เซราะ” นำหน้า ซึ่งแปลว่า หมู่บ้าน ต่อมาเมื่อส่วนราชการให้ตั้งชื่อหมู่บ้านอย่างเป็นทางการบางหมู่บ้านใช้คำทับศัพท์ชื่อเขมรสุรินทร์เป็นชื่อหมู่บ้าน บางหมู่บ้านใช้ชื่อไทยที่แปลจากภาษาเขมรสุรินทร์ บางหมู่บ้านตั้งชื่อขึ้นมาใหม่เพื่อให้ง่ายต่อการเรียกชื่อไทย จึงทำให้การเรียกชื่อใน

หลายหมู่บ้านที่เป็นภาษาทางการได้ผิดเพี้ยนไปจากภูมินามเดิม รวมถึงการขาดการสื่อสารและถ่ายทอดภูมินามที่แท้จริงจากคนรุ่นก่อนสู่ชนรุ่นหลังจึงทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนผิดไป ซึ่งภูมินามหมู่บ้านในตำบลท่าสว่างส่วนใหญ่มาจากชื่อพื้นที่พื้นถิ่น แสดงถึงการตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะภูมิประเทศที่มีพื้นที่นั้นๆ ขึ้นอยู่เป็นลักษณะเด่นบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งตรงกับ เต็ม (2556) ที่ได้ให้ความหมายของชื่อพื้นที่ในท้องถิ่น (local name) คือ ชื่อที่ใช้เฉพาะในประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือถิ่นใดถิ่นหนึ่งเท่านั้น ชื่อพื้นเมืองอาจแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น เช่น ในภาคต่างๆ ของไทยอาจเรียกชื่อพืชชนิดเดียวกันแต่แตกต่างกันหลายชื่อ ชื่อพื้นเมืองที่เรียกตามท้องถิ่นนี้เรียกอีกอย่างว่า ชื่อท้องถิ่น ดังเช่น นิรุต (2550) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมินามที่มาจากภาษาเขมรสุรินทร์ไทยกับลักษณะทางภูมิศาสตร์จังหวัดสุรินทร์ได้ยกตัวอย่างภูมินามที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศและพืชพรรณธรรมชาติ มีดังนี้ เขาคมนมสวาย บ้านเกาะพะเนา บ้านขนาดปริง บ้านขนาดมอญ บ้านโคกกดดอล บ้านโคกกระชาย บ้านโคกกระโดน บ้านโคกกล้วย บ้านโคกกะดวด บ้านโคกกะเตரிய บ้านโคกกะลัน บ้านโคกกุ้ง บ้านโคกภู บ้านโคกขมิ้น เป็นต้น

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของภูมินามหมู่บ้านและความสัมพันธ์ของพื้นที่ท้องถิ่นกับภูมินามหมู่บ้าน ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
2. ศึกษาการรับรู้ของชุมชนและการคงอยู่ของพื้นที่ภูมินาม
3. ศึกษาลักษณะของพื้นที่ภูมินามและการกระจายตัวของพื้นที่ภูมินาม

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2. สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้รู้ และเยาวชน เรื่องประวัติการตั้งชุมชนและความเป็นมาของกฎหมายหมู่บ้าน การรับรู้ของชุมชน

3. สำรวจสภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน ตำแหน่งพันธุ์ไม้กฎหมายในอดีตและปัจจุบันและการเหลืออยู่ของพันธุ์ไม้ท้องถิ่น โดยการถ่ายภาพและจัดทำผังหมู่บ้าน

4. วิเคราะห์พันธุ์ไม้กฎหมายและความสัมพันธ์ของกฎหมายกับพันธุ์ไม้ท้องถิ่น

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีหมู่บ้านในเขตปกครอง 21 หมู่บ้าน แต่มีกฎหมายหมู่บ้าน 22 กฎหมาย พบกฎหมายส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับชื่อพันธุ์ไม้ท้องถิ่น 16 กฎหมาย คิดเป็นร้อยละ 72.73 ส่วนกฎหมายที่ไม่สัมพันธ์กับชื่อพันธุ์ไม้ท้องถิ่น 6 กฎหมาย คิดเป็นร้อยละ 37.5 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 กฎหมายหมู่บ้านตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ที่	กฎหมายหมู่บ้านไทย	หมู่ที่	กฎหมายหมู่บ้านเขมรสุรินทร์	ความหมาย	สัมพันธ์กับพันธุ์ไม้	ไม่สัมพันธ์กับพันธุ์ไม้
1	บ้านท่าสว่าง	1, 14	ชระะ เตรียะ	ต้นพันชาด	✓	-
2	บ้านเขวาน้อย	2	ชระะ คาว	ต้นขี้วัว	✓	-
3	บ้านสำโรง	3	ชระะ ชันรอง	ต้นสำโรง	✓	-
4	บ้านโคกเพชร	4	ชระะ กุก ปรีจ	ไผ่เพ็ก หรือหญ้าเพ็ก	✓	-
5	บ้านจะแกโกน	5	ชระะ จแก โกน	สุนัขมีลูก	-	✓
6	บ้านโคกยาง	5, 19	ชระะ กุก เขียง	โคกยาง	✓	-
7	บ้านอังกัญ	6	ชระะ อังกัญ	ต้นขี้เหล็ก	✓	-
8	บ้านละเอาะ	7	ชระะ ละเอาะ	ขุ่น หรือ มั่ว	-	✓
9	บ้านกาเกาะ	8	ชระะ กักอก	ต้นมะค่าแต้	✓	-
10	บ้านตาแบน	9	ชระะ ตาแบน	ชื่อคน ตาแบน	-	✓
11	บ้านระโยง	10	ชระะ รโยง	มาจากลักษณะรากของต้นไทรย่อย	✓	-
12	บ้านส้มป่อย	11	ชระะ ชัมโบร	ต้นส้มป่อย	✓	-
13	บ้านระเภาว	12	ชระะ รเปิว	ต้นฟักทอง	✓	-
14	บ้านอำม็อง	13	ชระะ อำม็อง	ชื่อคน อำม็อง	-	✓
15	บ้านจะแกแสง	14	ชระะ จแก แสง(ง)	ต้นสะแกแสง	✓	-
16	บ้านโคกจ๊ะ	15	ชระะ กุก จะ	โคกเก่าแก่	-	✓
17	บ้านศาลา	16	ชระะ ซลา	ต้นหมาก	✓	-
18	บ้านกระเพา-สกวม	17	ชระะ กะเปอ -สกวม	จะเข้ผอม	-	✓
19	บ้านโคกสวาย	18	ชระะ กุก ซวาย	โคกมะม่วงป่า	✓	-
20	บ้านโคกมะกะ	19	ชระะ กุก มะกะ	โคกมะกอกป่า	✓	-
21	บ้านหนองปรือ	20	ชระะ หนองปรือ	ต้นปรือ	✓	-
22	บ้านหนองบัว	21	ชระะ หนองบัว	บัวหลวง	✓	-
รวม					16	6
คิดเป็นร้อยละ					72.73 %	27.27%

2. ความเป็นมาของภูมินามหมู่บ้านกับพันธุ์ไม้ท้องถิ่น

ความเป็นมาของภูมินามหมู่บ้านกับพันธุ์ไม้ท้องถิ่น ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ทั้ง 16 หมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์ชุมชนในหมู่บ้านดังกล่าว (1 – 30 มิถุนายน 2556) สามารถแบ่งที่มาของภูมินามหมู่บ้านได้ 4 กลุ่มดังนี้

2.1 กลุ่มที่ 1 ภูมินามหมู่บ้านที่มาจากบริเวณหมู่บ้านมีพันธุ์ไม้ชนิดนั้นขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก มี 9 หมู่บ้าน ดังนี้

1) บ้านเขวน้อย ในอดีตบริเวณหมู่บ้านมีต้นขว้าวหรือเขว เรียกตามภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “ควาว” ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากเมื่อมีการตั้งชุมชนจึงเรียกชื่อหมู่บ้านเป็นภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “เซราะควาว” (บ้านที่มีต้นขว้าว) และตั้งชื่อหมู่บ้านภาษาไทยว่าบ้านเขว ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านเขวน้อย” เนื่องจากในจังหวัดสุรินทร์มีชื่อซ้ำกันหลายหมู่บ้าน

2) บ้านโคกเพชร ในอดีตบริเวณหมู่บ้านเป็นป่ามีต้นไผ่เพ็กหรือเรียกตามภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “ปริจ” ขึ้นอยู่ทั่วไปของพื้นที่ ชาวบ้านจึงเรียกว่า “ถูก ปริจ” (ถูก แปลว่า โคก หมายถึงโคกที่มีไผ่เพ็กขึ้นอยู่) เมื่อมีการตั้งชื่อหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ “ถูก ปริจ” ซึ่งเป็นคำที่เรียกยากในภาษาไทย จึงเปลี่ยนจากคำว่า “ปริจ” เป็น “เพชร” และใช้ชื่อหมู่บ้านว่า “โคกเพชร” ทำให้เข้าใจว่าเป็นบ้านที่มีโคกเป็น “เพชร” (อัญมณีชนิดหนึ่ง) และคำว่าปริจในภาษาเขมรสุรินทร์ยังพ้องเสียงกับชื่อพันธุ์ไม้ป่าอีกชนิดหนึ่งคือ ผักหวานป่า ซึ่งทำให้เข้าใจผิดเพี้ยนไป

3) บ้านโคกยาง ในอดีตบริเวณหมู่บ้านมีต้นยางนา หรือเรียกตามภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “เยียง” ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อมีการตั้งชุมชนจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “เซราะถูก เยียง” (โคกที่มียางนาขึ้นอยู่) และตั้งชื่อเป็นภาษาไทยแปลตรงคำจากภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “บ้านโคกยาง”

4) บ้านกาเกาะ ในอดีตบริเวณหมู่บ้านและพื้นที่โดยรอบมีต้นมะค่าแต่ หรือเรียกตามภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “ก๊กอก” ขึ้นกระจายอยู่บริเวณหมู่บ้านทุ่งนา และใกล้หนองน้ำ เมื่อมีการตั้งชุมชนจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “เซราะก๊กอก” (บ้านที่มีต้นมะค่าแต่) ต่อมามีการตั้งชื่อเป็นภาษาไทยจึงใช้คำพ้องเสียงจากภาษาเขมรเป็น “บ้านกาเกาะ” ทำให้เข้าใจว่าเป็นบ้านที่มี “กา” (สัตว์ปีก) มาเกาะบนต้นไม้เป็นจำนวนมาก

5) บ้านสัมปอ ในอดีตบริเวณหมู่บ้านเป็นป่าที่มีต้นสัมปอหรือเรียกตามภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “ซัมโบร” ขึ้นเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงมักจะเรียกว่า “ถูก ซัมโบร” (โคกที่มีต้นสัมปอขึ้นอยู่) เมื่อมีการตั้งชุมชนจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “เซราะ ซัมโบร” และเมื่อมีการจัดตั้งหมู่บ้านจึงใช้ชื่อภาษาไทยของพันธุ์ไม้นั้นเป็นชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านสัมปอ”

6) บ้านจะแกแสง ในอดีตมีหนองน้ำขนาดใหญ่อยู่กลางหมู่บ้าน และโดยรอบหนองน้ำมีต้นสะแกแสงหรือเรียกตามภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “ซแก แซญ(ง)” ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “เซราะ ซแก แซญ(ง)” (บ้านที่มีต้นสะแกแสง) เรียกเพี้ยนมาเป็น “จแก แซญ(ง)” ซึ่งเป็นการออกเสียงใกล้เคียงกันของภาษาเขมรสุรินทร์อีกคำหนึ่งที่มีความหมายในภาษาไทยว่า “สุนัขขี้เรื้อน” เมื่อมีการตั้งชื่อหมู่บ้านจึงตั้งชื่อตามคำพ้องเสียงภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “บ้านจะแกแสง” จึงทำให้เข้าใจผิดไปว่าเป็นบ้านสุนัขขี้เรื้อน

7) บ้านศาลา เมื่อก่อนพื้นที่หมู่บ้านศาลาเป็นพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์มากและมีหนองน้ำอยู่ใกล้กับหมู่บ้านมีต้นหมากขึ้นอยู่จำนวนมาก ซึ่งหมากในภาษาเขมรสุรินทร์เรียกว่า “ซลา” ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “เซราะ ซลา” (บ้านที่มีต้นหมาก) เมื่อมีการตั้งหมู่บ้านได้ตั้งชื่อเป็นคำพ้องเสียงจากภาษาเขมรสุรินทร์แต่คำว่า “ซลา” ไม่มีความหมายในภาษาไทยจึงใช้คำว่า “ศาลา” และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านศาลา” มาจนถึงปัจจุบัน ทำให้

มีการเข้าใจว่าภูมินามมาจากคำว่าศาลา ที่แปลว่าที่พักทาง

8) บ้านหนองปรือ เป็นหมู่บ้านที่แยกตัวมาจากบ้านกาเกาะ เมื่อมีการตั้งชื่อหมู่บ้านขึ้นใหม่จึงตั้งชื่อตามต้นปรือหรือรูปถาพี หรือเรียกตามภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “ปฺเรย” ซึ่งขึ้นอยู่กับบริเวณหนองน้ำของหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก เป็นการตั้งชื่อที่มีความหมายตรงตัวว่า “บ้านหนองปรือ” เนื่องจากเป็นหมู่บ้านใหม่การเรียกชื่อหมู่บ้านภาษาเขมรสุรินทร์จึงเรียกทับศัพท์ชื่อไทยว่า “เซราะ หนองปรือ”

9) บ้านหนองบัว เป็นหมู่บ้านที่แยกตัวมาจากบ้านเขวน้อย ที่มาของชื่อบ้านหนองบัวมาจากหมู่บ้านมีหนองน้ำขนาดใหญ่มีบัวหลวงหรือเรียกตามภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “ไซก” ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหนองบัว” ซึ่งเป็นการตั้งชื่อที่มีความหมายตรงตัวแปลจากภาษาเขมรสุรินทร์ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านใหม่การเรียกชื่อหมู่บ้านภาษาเขมรสุรินทร์จึงเรียกทับศัพท์ชื่อไทยว่า “เซราะหนองบัว”

2.2 กลุ่มที่ 2 ภูมินามหมู่บ้านที่มาจากพันธุ์ไม้ชนิดนั้นขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากและมีขนาดใหญ่เป็นลักษณะเด่น มี 4 หมู่บ้าน ดังนี้

1) บ้านท่าสว่าง ในอดีตบริเวณหมู่บ้านมีสภาพเป็นป่าที่มีต้นพันชาดหรือ “เตรียะ” ในภาษาเขมรสุรินทร์ ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากและมีต้นพันชาดขนาดใหญ่เป็นเอกลักษณ์ขึ้นอยู่กลางหนองน้ำกลางหมู่บ้านชื่อว่า “ตะเปียง เตรียะ” (ตะเปียง แปลว่า หนองน้ำ หมายถึงหนองน้ำที่มีต้นพันชาดขึ้นอยู่) และเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “เซราะ เตรียะ” ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งตำบลท่าสว่างขึ้นมาและตั้งหมู่บ้านเตรียะแห่งนี้เป็นตัวตำบล จึงต้องตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นภาษาไทยว่า “บ้านท่าสว่าง” ตามชื่อตำบลดังกล่าว

2) บ้านลำโรง ในอดีตบริเวณหมู่บ้านมีต้นลำโรง หรือเรียกตามภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “ชันรอน” ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากและมีต้น

ลำโรงขนาดใหญ่ขนาดประมาณ 2-3 คนโอบ ขึ้นอยู่ใกล้หนองน้ำของหมู่บ้านซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงชื่อหมู่บ้านภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “ชันรอน ชันรอน” (บ้านที่มีต้นลำโรง) เมื่อมีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นจึงใช้ชื่อไทยของพันธุ์ไม้เป็นชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านลำโรง”

3) บ้านอังกัญ ในอดีตบริเวณหมู่บ้านมีต้นขี้เหล็ก หรือในภาษาเขมรสุรินทร์เรียกว่า “อังกัญ” ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก บางต้นมีขนาดใหญ่ประมาณ 3-4 คนโอบ เมื่อมีการตั้งชุมชนจึงเรียกชุมชนนี้ว่า “เซราะ อังกัญ” (บ้านที่มีต้นขี้เหล็ก) และต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้น จึงใช้ชื่อพันธุ์ไม้ในภาษาเขมรสุรินทร์เป็นชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านอังกัญ”

4) บ้านโคกสวาย บริเวณที่ตั้งของคุ้มโคกสวายในปัจจุบันเดิมที่เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านปัจจุบันมีต้นมะม่วงป่า ซึ่งในภาษาภาษาเขมรสุรินทร์เรียกว่า “สวาย ปฺเรย” ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก และมีต้นมะม่วงป่าขนาดใหญ่ขนาด 3 คนโอบ ที่เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “เซราะ กูก สวาย” (โคกที่มีต้นมะม่วงป่าขึ้นอยู่) และเมื่อมีการตั้งชื่อหมู่บ้านจึงใช้ชื่อพันธุ์ไม้ในภาษาเขมรสุรินทร์เป็นชื่อหมู่บ้านว่าบ้าน “โคกสวาย”

2.3 กลุ่มที่ 3 ภูมินามหมู่บ้านที่มาจากพันธุ์ไม้ชนิดนั้นมีน้อยแต่มีขนาดใหญ่เป็นลักษณะเด่น มี 2 หมู่บ้าน

1) บ้านระโยง ในอดีตทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านมีต้นไทรย้อย หรือเรียกตามภาษาเขมรสุรินทร์ว่า “จรีย” ต้นไทรย้อยต้นนี้มีขนาดใหญ่ มีรากงอกออกมาตามกิ่งก้านย้อยลงมาสู่พื้นดิน และมีลักษณะยาวระโยงระยาง ซึ่งต้นไทรย้อยต้นนี้คาดว่าเมื่ออายุมาหลายชั่วอายุคน คนเฒ่าคนแก่สมัยก่อนจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “เซราะ จรีย รโยง” (บ้านไทรรากโยง) ต่อมาเมื่อมีการตั้งชื่อหมู่บ้านจึงตั้งชื่อทับศัพท์ภาษาเขมรสุรินทร์โดยตัดคำว่า “จรีย” ออกไปเนื่องจากเขียนในภาษาไทยยากและไม่มีความหมาย เหลือแค่คำว่า “ระโยง” ตามลักษณะของราก

ไทรย้อย จึงเรียกบ้านนี้ว่า “บ้านระโยง”

2) บ้านโคกมะกะ ในอดีตบริเวณหมู่บ้านแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์มีแหล่งน้ำห้วยทับพลไหลผ่าน มีพืชพรรณมากมายและมีต้นมะกอกป่าขนาดใหญ่ที่ขึ้นอยู่กลางหมู่บ้านเป็นจุดเด่นของพื้นที่ มีขนาดใหญ่ประมาณ 2-3 คนโอบ ในภาษาเขมรสุรินทร์เรียกต้นมะกอกป่าว่า “มะกะ” เมื่อมีชุมชนเข้ามาตั้งถิ่นฐานจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “เซราะก กุก มะกะ” (โคกที่มีต้นมะกอกป่าขึ้นอยู่) และเมื่อมีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น จึงใช้ชื่อพันธุ์ไม้ในภาษาเขมรสุรินทร์เป็นชื่อหมู่บ้านเรียกว่า “บ้านโคกมะกะ”

2.4 กลุ่มที่ 4 ภูมินามหมู่บ้านที่มาจาก การปลูกพันธุ์ไม้ชนิดนั้นเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน มี 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.25 คือ บ้านระเงา ในอดีตชาวบ้านมีการยังชีพด้วยปลูกข้าวเมล็ดเล็ก และปลูกผัก ซึ่งผักที่ชาวบ้านสามารถปลูกได้ ผลผลิตที่ดีและมีขนาดใหญ่คือฟักทอง ซึ่งฟักทอง ในภาษาเขมรสุรินทร์เรียกว่า “รเปิว” จึงมีการเรียกชุมชนแห่งนี้ว่า “เซราะก รเปิว” (บ้านที่มีต้นฟักทอง)

และเรียกเพี้ยนเป็นภาษาไทยว่า “ระเงา” เมื่อมีการจัดตั้งหมู่บ้านจึงตั้งชื่อว่า “บ้านระเงา” จนถึงปัจจุบัน

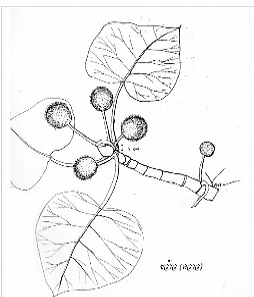
สรุปความเป็นมาของภูมินามหมู่บ้านกับพันธุ์ไม้ท้องถิ่น พบว่าภูมินามหมู่บ้านทั้ง 16 ภูมินามเมื่ออดีตมีความสัมพันธ์กับชื่อพันธุ์ไม้ในภาษาเขมรสุรินทร์ คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนภูมินามในปัจจุบันที่เป็นชื่อทางการในภาษาไทย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ภูมินามมาจากคำพ้องเสียงชื่อพันธุ์ไม้ภาษาเขมรท้องถิ่นสุรินทร์ 9 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 56.25 คือ 1) โคกเพชร 2) อังกัญ 3) กาเกาะ 4) ระโยง 5) ระเงา 6) จะแกแสง 7) ศาลา 8) โคกสวาย และ 9) โคกมะกะ กลุ่มที่ 2 ภูมินามมาจากชื่อพันธุ์ไม้ภาษาไทย 6 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 37.50 คือ 1) เขวาน้อย 2) ลำโรง 3) โคกยาง 4) สัมปอ 5) หนองปรือ และ 6) หนองบัว และกลุ่มที่ 3 ภูมินามที่ตั้งขึ้นใหม่ไม่เกี่ยวข้องกับชื่อพันธุ์ไม้เดิม 1 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 6.25 คือ ท่าสว่าง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พันธุ์ไม้ภูมินาม

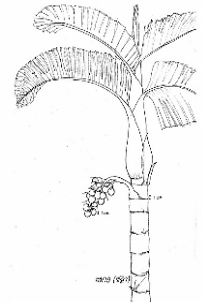
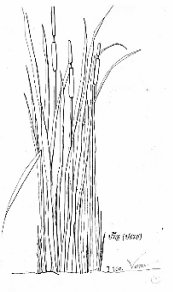
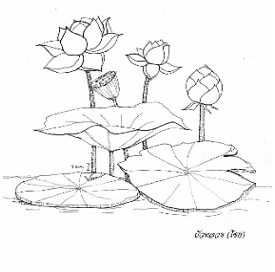
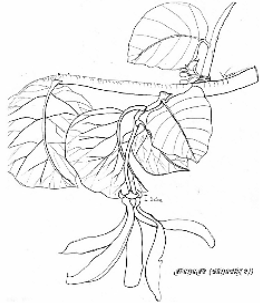
กลุ่มที่ 1 ภูมินามหมู่บ้านที่มาจากบริเวณหมู่บ้านมีพันธุ์ไม้ชนิดนั้นขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก

1. บ้านเขวาน้อย
ชื่อไทย ขว้าว
ชื่อเขมรฯ ควาว
ชื่อวิทย์ *Haldina cordifolia*
(Roxb.) Ridsdale
ชื่อวงศ์ RUBIACEAE

2. บ้านโคกเพชร
ชื่อไทย ฝั่เพ็ก
ชื่อเขมรฯ ปรีจ
ชื่อวิทย์ *Vietnamosasa pusilla*
ชื่อวงศ์ POACEAE

3. บ้านโคกยาง ชื่อไทย ยางนา ชื่อเขมร ย็ยง ชื่อวิทย์ <i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb.ex G. Don ชื่อวงศ์ DIPTEROCARPACEAE		4. บ้านกาเกาะ ชื่อไทย มะค่าแต้ ชื่อเขมร ก๊กอก ชื่อวิทย์ <i>Sindora siamensis</i> Teijsm. & Miq ชื่อวงศ์ FABACEAE	
5. บ้านส้มป่อย ชื่อไทย ส้มป่อย ชื่อเขมร ชัมโบร ชื่อวิทย์ <i>Acacia concinna</i> (Willd.) DC. ชื่อวงศ์ FABACEAE		6. บ้านศาลา ชื่อไทย หมากร ชื่อเขมร ชลา ชื่อวิทย์ <i>Areca catechu</i> L. ชื่อวงศ์ ARECACEAE	
7. บ้านหนองปรือ ชื่อไทย ปรือ; ฐปถาณี ชื่อเขมร แปรย ชื่อวิทย์ <i>Typha angustifolia</i> L. ชื่อวงศ์ TYPHACEAE		8. บ้านหนองบัว ชื่อไทย บัวหลวง ชื่อเขมร โชก ชื่อวิทย์ <i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn ชื่อวงศ์ NELUMBNACEAE	
9. บ้านจะแกแสง ชื่อไทย สะแกแสง ชื่อเขมร ชแก แซญ (ง) ชื่อวิทย์ <i>Cananga brandisiana</i> (Pierre) I. M. Turner ชื่อวงศ์ ANNONACEAE			

ตารางที่ 2 พันธุ์ไม้ภูมินาม (ต่อ)

กลุ่มที่ 2 ภูมินามหมู่บ้านที่มาจากพันธุ์ไม้ชนิดนั้นขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากและมีขนาดใหญ่เป็นลักษณะเด่น

1.บ้านท่าสว่าง

ชื่อไทย พันชาด

ชื่อเขมรย เตรียะ

ชื่อวิทย์ *Erythrophleum succirubrum* Gagnep.

ชื่อวงศ์ FABACEAE

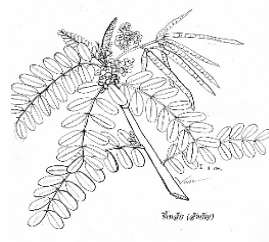
2.บ้านอังกัญ

ชื่อไทย ชีเหล็ก

ชื่อเขมรย อังกัญ

ชื่อวิทย์ *Senna siamea* (Lam.) H. S. Irwin & Barneby

ชื่อวงศ์ FABACEAE

3.บ้านสำโรง

ชื่อไทย สำโรง

ชื่อเขมรย ชันรอน

ชื่อวิทย์ *Sterculia foetida* L.

ชื่อวงศ์ STERCULIACEAE

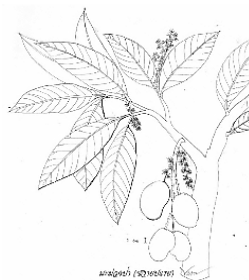
4.บ้านโคกสวาย

ชื่อไทย มะม่วงป่า

ชื่อเขมรย ซวาย แปรย

ชื่อวิทย์ *Mangifera caloneura* Kurz

ชื่อวงศ์ ANACARDIACEAE

กลุ่มที่ 3 ภูมินามหมู่บ้านที่มาจากพันธุ์ไม้ชนิดนั้นมีน้อยแต่มีขนาดใหญ่เป็นลักษณะเด่น

1.บ้านระยอง

ชื่อไทย ไทรย้อย

ชื่อเขมรย จรีย

ชื่อวิทย์ *Ficus benjamina* L.

ชื่อวงศ์ MORACEAE

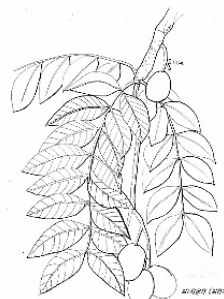
2. บ้านโคกมะกะ

ชื่อไทย มะกอกป่า

ชื่อเขมรย มกะ

ชื่อวิทย์ *Spondias pinata* (L.f.) Kurz

ชื่อวงศ์ ANACARDIACEAE

กลุ่มที่ 4 ภูมินามหมู่บ้านที่มาจากปลูกพันธุ์ไม้ชนิดนั้นเป็นเอกลักษณ์หมู่บ้าน

1.บ้านระเกว

ชื่อไทย ฟักทอง

ชื่อเขมรย รเปิว

ชื่อวิทย์ *Cucurbita moschata* Duchesne

ชื่อวงศ์ CUCURBITACEAE

ที่มา : ชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อวงศ์ เต็ม (2556) ; ภาพวาด สมชญา และคณะ (2557)

3. การรับรู้ของชุมชนและการคงอยู่ของพันธุ์ไม้ภูมินาม

การรับรู้ของชุมชนเรื่องพันธุ์ไม้ภูมินาม จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชุมชนและสำรวจตำแหน่งพันธุ์ไม้ภูมินามในอดีตและปัจจุบันพบว่าการรับรู้ของชุมชนแบ่งได้ 4 กลุ่มดังนี้

3.1 กลุ่มที่ 1 การรับรู้ดีมาก ชุมชนทราบที่มาของภูมินามหมู่บ้านเป็นอย่างดีมากโดยการถ่ายทอดจากผู้รู้ ผู้นำชุมชนนำไปบันทึกประวัติหมู่บ้าน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 18.75 ได้แก่ บ้านระเภาว และบางหมู่บ้านครุณาประวัติหมู่บ้านไปสอนเสริมในโรงเรียนให้เยาวชนรุ่นหลังทราบความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสำโรง และบ้านระโยง

3.2 กลุ่มที่ 2 การรับรู้ดี ชุมชนส่วนใหญ่ทราบที่มาของภูมินามหมู่บ้านเป็นอย่างดี 6 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 37.50 เนื่องจาก 1) มีการถ่ายทอดจากผู้รู้ ผู้นำชุมชนนำไปบันทึกประวัติหมู่บ้านและเผยแพร่ และชุมชนให้ความสำคัญกับประวัติหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเขว้าน้อย 2) ภูมินามหมู่บ้านเป็นภาษาเขมรสุรินทร์หรือภาษาไทยที่ตรงกับชื่อพันธุ์ไม้ภูมินามทำให้เข้าใจได้ง่าย ได้แก่ บ้านโคกยาง บ้านอังกัญ และบ้านกาเกาะ และ 3) เป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ได้แก่ บ้านหนองปรือ และบ้านหนองบัว

3.3 กลุ่มที่ 3 การรับรู้ปานกลาง ชุมชนบางส่วนทราบที่มาของภูมินามหมู่บ้านและบางส่วนไม่สนใจประวัติหมู่บ้าน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 18.75 เนื่องจาก 1) มีการบันทึกประวัติหมู่บ้านไว้แต่คนในหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความสำคัญและสนใจกับเรื่องภูมินามหมู่บ้านมากนัก ได้แก่ บ้านส้มป่อย และบ้านโคกสวาย และ 2) บางชุมชนมีผู้ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่นทำให้ไม่ค่อยทราบความเป็นมาของหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโคกมะกะ

3.4 กลุ่มที่ 4 การรับรู้ต่ำ ชุมชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยทราบที่มาของภูมินามหมู่บ้าน และบางส่วนยังเข้าใจผิดเพี้ยนไปจากภูมินามเดิม 4 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 25 เนื่องจากเป็นชื่อที่ตั้งใหม่ ได้แก่

บ้านท่าสว่าง และเรียกใช้คำผิดเพี้ยนไปจากคำเดิม ได้แก่ บ้านโคกเพชร บ้านศาลา และบ้านจะแกแสง

4. การเหลืออยู่ของพันธุ์ไม้ภูมินาม

การเหลืออยู่ของพันธุ์ไม้ภูมินาม บ่งบอกถึงการรับรู้เรื่องภูมินามหมู่บ้านเป็นอย่างดีและมีการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ภูมินามไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษารวมถึงระบบนิเวศวิทยาของหมู่บ้านที่เอื้อต่อการอยู่รอดของพันธุ์ไม้ดังกล่าว ส่วนพันธุ์ไม้ที่ไม่มีอยู่ในหมู่บ้าน พบว่ามีการขยายตัวของชุมชน การตัดต้นไม้เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยและทำการเกษตร ชุมชนไม่ค่อยรับรู้และไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ภูมินามและไม่มีการอนุรักษ์ไว้ แบ่งได้ 3 กลุ่มดังนี้

4.1 กลุ่มที่ 1 พันธุ์ไม้ภูมินามยังคงอยู่ในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก 2 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 12.50 คือ 1) ชีเหล็ก (บ้านอังกัญ) ระบบนิเวศวิทยาเอื้อต่อการอยู่รอดของพันธุ์ไม้ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับห้วยทับพล และ 2) ยางนา (บ้านโคกยาง) ยางนาได้รับการอนุรักษ์ไว้และปลูกขึ้นใหม่

4.2 กลุ่มที่ 2 พันธุ์ไม้ภูมินามยังคงอยู่ในหมู่บ้านแต่เหลือน้อยและไม่มีการอนุรักษ์ไว้ 8 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 50 คือ 1) สำโรง (บ้านสำโรง) 2) ไม้เพ็ก (บ้านโคกเพชร) 3) พักทอง (บ้านระเภาว) 4) สะแกแสง (บ้านจะแกแสง) 5) หมาก (บ้านศาลา) 6) มะกอกป่า (บ้านโคกมะกะ) 7) ปรือ (บ้านหนองปรือ) และ 8) บัวหลวง (บ้านหนองบัว)

4.3 กลุ่มที่ 3 พันธุ์ไม้ภูมินามไม่มีอยู่ในหมู่บ้าน แต่พบบริเวณทุ่งนา หมู่บ้านใกล้เคียง และป่าชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง 6 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 37.50 คือ 1) พันชาด (บ้านท่าสว่าง) 2) ขว้าว (บ้านเขว้าน้อย) 3) มะค่าแต้ (บ้านกาเกาะ) 4) ไทรย้อย (บ้านระโยง) 5) ส้มป่อย (บ้านส้มป่อย) และ 6) มะม่วงป่า (บ้านโคกสวาย)

สรุป

สรุปความเป็นมาของภูมินามหมู่บ้าน ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มี 22

ภูมินาม มีความสัมพันธ์กับพันธุ์ไม้ท้องถิ่นเมื่ออดีต ซึ่งเรียกตามภาษาเขมรสุรินทร์ 16 ภูมินาม คิดเป็น ร้อยละ 100 เมื่อมีการตั้งชื่อเป็นทางการในภาษาไทย พบลักษณะการตั้งชื่อ 4 ข้อดังนี้ 1) ตั้งตามชื่อพันธุ์ไม้ท้องถิ่นทับศัพท์หรือพ้องเสียงจากภาษาเขมรเดิมแต่ไม่มีความหมายในภาษาไทยข้อนี้ เฉพาะคนในชุมชนและผู้รู้ภาษาเขมรสุรินทร์เท่านั้น ที่เข้าใจความหมาย เช่น บ้านอังกัญ บ้านโคกสวาย บ้านโคกมะกะ บ้านระเกว บ้านจะแกแสง เป็นต้น 2) ตั้งตามคำพ้องเสียงในภาษาเขมร และมีความหมายในภาษาไทยแต่ความหมายเปลี่ยนไป

จากเดิม ข้อนี้คนส่วนใหญ่จะเข้าใจความหมายตามภาษาไทยถ้าไม่ได้รับการบอกเล่าที่มาอย่างแท้จริงจากผู้รู้ เช่น บ้านศาลา บ้านโคกเพชร บ้านกาเกาะ เป็นต้น 3) ตั้งตามชื่อพันธุ์ไม้ท้องถิ่นในภาษาไทย ข้อนี้คนส่วนใหญ่ที่รู้ภาษาเขมรสุรินทร์และภาษาไทยเข้าใจความหมาย เช่น บ้านโคกสำโรง บ้านโคกยาง บ้านส้มป่อย บ้านเขวน้อย บ้านหนองปรือ บ้านหนองบัว เป็นต้น และ 4) ตั้งชื่อขึ้นมาใหม่โดยไม่มีความเกี่ยวข้องกับชื่อเดิม ข้อนี้ถ้าไม่มีการบอกเล่าและบันทึกประวัติไว้จะไม่ทราบที่มาที่แท้จริงของหมู่บ้าน เช่น บ้านท่าสว่าง ซึ่งการตั้งชื่อดังกล่าวยังส่งผลต่อการรับรู้ของชุมชนอีกด้วย รวมถึงการถ่ายทอดจากผู้รู้ การบันทึกเป็นหลักฐานเผยแพร่ในชุมชน ซึ่งร้อยละ 37.50 ของตำบลท่าสว่างรับรู้ที่มาชื่อของหมู่บ้านในระดับดี รองลงมาคือระดับน้อย ร้อยละ 25 ระดับดีมาก ร้อยละ 18.75 และระดับปานกลาง ร้อยละ 18.75 ตาม

ลำดับ จะเห็นว่าชุมชนที่รับรู้ในระดับดีมากและระดับดีได้มีการถ่ายทอดและบันทึกประวัติเผยแพร่ผู้นำ คนในชุมชนมีความสนใจและให้ความสำคัญกับความเป็นมาของหมู่บ้าน ถึงแม้จะมีการบันทึกและให้ความสำคัญกับที่มาของหมู่บ้านดังกล่าว การเหลืออยู่ของพันธุ์ไม้ท้องถิ่นกลบดลงและเหลืออยู่น้อยถึงร้อยละ 50 บางหมู่บ้านไม่มีอยู่ในหมู่บ้านแล้วถึงร้อยละ 37.50 มีเพียง 2 หมู่บ้านเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 12.50 ที่มีการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ปลูกไม้ท้องถิ่นไว้ในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาเรื่องภูมินามหมู่บ้านที่สัมพันธ์กับพันธุ์ไม้ท้องถิ่นหมู่บ้านอื่น ๆ ในจังหวัดสุรินทร์ เนื่องจากมีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม การเรียกชื่อในหลายหมู่บ้านที่เป็นภาษาทางราชการได้เปลี่ยนไปจากภูมินามเดิมภาษาเดิม รวมทั้งขาดการสื่อสารถ่ายทอดภูมินามที่แท้จริงจากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นหลัง จึงทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนไปจากเดิม อีกทั้งพันธุ์ไม้ท้องถิ่นถูกตัดทำลายไปเป็นจำนวนมากจากการขยายตัวของชุมชน จึงควรมีการศึกษาเรื่องดังกล่าวเพื่อเป็นข้อมูลให้คนรุ่นหลังได้ทราบ และส่งเสริมให้ชุมชนเห็นความสำคัญ อนุรักษ์โดยการลดการตัดไม้ท้องถิ่นและปลูกไม้ท้องถิ่นเพิ่มหรือการปลูกเป็นไม้หมายถิ่นให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องพันธุ์ไม้ภูมินามหมู่บ้านต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กันยา จันทวรรณชาติ. (2541). *ภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ : กรณีอำเภอไพศาลี*. ภาควิชา มนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสุรินทร์*. กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- เต็ม สมิตินันท์. (2556). *ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 3 ธ.ค. 2556, จาก http://www.rspg.or.th/plants_data/pdata_03.htm
- นิรุฒ มุ่มทอง. (2550). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมินามที่มาจากภาษาเขมรถิ่นไทยกับลักษณะทาง ภูมิศาสตร์จังหวัดสุรินทร์*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- พิรุณรัตน์ ธรรมสุจริต. (2557). ความสัมพันธ์ด้านนิเวศวัฒนธรรมระหว่างการจัดถิ่นฐานของชุมชนอีสาน กับชื่อของหมู่บ้านในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารความหลากหลายทางวัฒนธรรม*, 13(29), 33-47
- วิดา เทพหัตถ์. (2556). *ชื่อพรรณไม้*. สืบค้นเมื่อ 3 ธ.ค. 2556, แหล่งที่มา: http://www.rspg.or.th/htbotanical_school/instruction_2551/pdf/118_plant_names.pdf.
- ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร. (2555). *แผนพัฒนาการเกษตร 2555-2557*. ศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์, สุรินทร์.
- สมชญา ศรีธรรม วสา วงศ์สุขแสง จินตนา รุ่งเรือง เกียรติภูมิ ดวงศรี และ เสาวลักษณ์ ศรีหงส์ทอง. (2556). *การสำรวจและเก็บรวบรวมพันธุกรรมของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์*. รายงานผลการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์, สุรินทร์.
- สมชญา ศรีธรรม วสา วงศ์สุขแสง และ จินตนา รุ่งเรือง. (2557). *การศึกษาพันธุ์ไม้พื้นถิ่นที่สัมพันธ์ กับภูมินามหมู่บ้านอำเภอเมืองสุรินทร์กรณีศึกษา ตำบลท่าสว่าง และตำบลแกใหญ่*. การประชุม วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 และสัมมนาวิชาการราชชมงคลสุรินทร์วิชาการครั้งที่ 6, 28-29 สิงหาคม 2557 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์, สุรินทร์. น. 294-309.
- สุพัทธา จิรันทนาภรณ์ และ อัญชลี สิงห์น้อย. (2547). *ภูมินามของหมู่บ้านในเขตภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดเพชรบูรณ์*. รายงานการวิจัย สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย นครสวรรค์, พิษณุโลก
- อนุวัฒน์ การถัก และ ทรงยศ วีระทวีมาศ. (2558). *ภูมิทัศน์วัฒนธรรม : ความหมาย พัฒนาการทางแนวคิด และทิศทางการศึกษาวิจัย*. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 14(2), 1-12